

ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ЯК ДОПОМОГА В САМОВИЗНАЧЕННІ СТАРШОКЛАСНИКА

На сучасному етапі розвитку нашої держави, одне з ключових проблемних питань, яке постає перед юнаком або дівчиною в старшій школі – це обрання майбутнього професійного шляху. Важливість професійного вибору незаперечна і для учнів, і для їхніх батьків та вчителів, адже саме в цей період закладається підґрунтя подальшої професійної та життєвої самореалізації особистості [3]. Професія – це не лише щоденна робота, це покликання, яке має викликати позитивні емоції, стимулювати людину розвиватися, а не жалкувати про неправильний вибір певної галузі, основи якого й закладаються батьками, школою, засобами масової комунікації. Тож зрозуміло, що неабияку допомогу у вирішенні підлітком, яку ж професією обрати, аби потім не пошкодувати, мають надавати в школі класні керівники, учителі-предметники, бібліотекар. Ця профорієнтаційна робота має бути системною, вмотивованою, узгодженою, продуманою.

Профорієнтація – це науково обґрунтована система соціально-економічних, психолого-педагогічних, медико-біологічних і виробничо-технічних заходів з надання молоді особистісно-орієнтованої допомоги у виявленні та розвитку здібностей і схильностей, професійних і пізнавальних інтересів у виборі професії, а також формування потреби й готовності до праці в умовах ринку, багатокладності форм власності та підприємництва. Вона реалізується через навчально-виховний процес, позаурочну й позашкільну роботу з учнями [2].

Аналіз психолого-педагогічних досліджень показав, що за своїм призначенням система профорієнтації повинна здійснювати суттєвий вплив на раціональний розподіл трудових ресурсів, вибір життєвого шляху молоддю, адаптації її до професії у старшому шкільному віці (Е. Зеєр, О. Мерзлякова, Є. Шубочкіна, О. Шамбарова). У сучасну систему освіти були введені концепції модернізації, профілізації, що сприяють поліпшенню роботи з професійної орієнтації учнів (П. Лернер, Є. Рапацевич, О. Чистякова) [3].

У зв'язку з цим завдання профорієнтації й полягає в ознайомленні учнів з професіями та правилами їх вибору, вихованні спрямованості на самопізнання як основу професійного самовизначення; формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами щодо набуття конкретної професії, складати на цій основі реальний план оволодіння професією, а також забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості [4, с. 289].

Профорієнтаційна робота має важливе місце серед виховних заходів у старшій школі. Проте це не означає, що вона має проводитися лише в 10-11-х класах. Більше того, ознайомлення учнів з різновидами професій має розпочатися ще в початкових класах. Можна виділити наступні етапи, що й відображають зміст профорієнтаційної роботи в школі:

1-4 класи: формування в молодших школярів ціннісного ставлення до праці, розуміння його ролі в житті людини і в суспільстві, розвиток інтересу до навчально-пізнавальної діяльності, заснованої на посильній практичній включеності в різні її види, у тому числі соціальної, трудової, ігрової, дослідницької.

5-7 класи: розвиток у школярів особистісного сенсу в придбанні пізнавального досвіду й інтересу до професійної діяльності; подання про власні інтереси і можливості (формування образу “Я”); набуття первинного досвіду в різних сферах соціально-професійної практики: техніці, мистецтві, медицині, сільському господарстві, економіці та культурі. Цьому сприяє виконання учнями професійних проб, які дозволяють співвіднести свої індивідуальні можливості з вимогами, що висуваються професійною діяльністю до людини.

8-9 класи: уточнення освітнього запиту в ході факультативних занять та інших курсів за вибором; групове та індивідуальне консультування з метою виявлення та

формування адекватного прийняття рішення про вибір профілю навчання; формування освітнього запиту, відповідного інтересам і здібностям, ціннісним орієнтаціям.

10-11 класи: навчання діям по самопідготовці і саморозвитку, формування професійних якостей в обраному виді праці, корекція професійних планів, оцінка готовності до обраної діяльності [2].

В. Міненко звертає увагу на прорахунки, які слід відзначити у виховній та профорієнтаційній роботі з молоддю:

1) молоді люди здебільшого є не готовими до усвідомленого вибору майбутньої професійної діяльності, що пояснюється відсутністю ефективної роботи за участю засобів масової інформації (радіо, телебачення, преси), закладів освіти;

2) у школах не проводиться регулярна профконсультаційна та роз'яснювальна робота з професійного самовизначення як серед учнів, так і батьків, з урахуванням розподілу трудових ресурсів у регіоні, реальних потреб ринку праці та їх змін на перспективу. Тому серед випускників переважає зорієнтованість на роботу в офісах, сфері дозвілля, на вступ до вищих навчальних закладах навіть без урахування своїх здібностей та професійної придатності;

3) майже не займаються профорієнтаційною роботою в школах роботодавці, хоч саме вони мають бути найбільше зацікавлені у формуванні майбутнього кадрового потенціалу [1, с. 118-119].

Класний керівник має зважати на ці прорахунки, своєчасно проводити години спілкування профорієнтаційного характеру, аби допомогти учням у виборі майбутньої професії. Доречно запрошувати на такі зустрічі представників різних професій, щоб школярі чули інформацію з перших вуст. Величезний вплив на дітей має й відвідування різноманітних підприємств, що є чудовим унаочненням конкретної професії. Ключовою особливістю подібних заходів є те, що вони мають пізнавальний характер, ні в якому разі не повинні нести долю примусу до певного виду діяльності чи ж навпаки виробляти в учнів антипатії до конкретної професії. Вибір професії – це особисте рішення кожного з нас, а завдання школи полягає лише в ознайомленні школярів з багатоманіттям видів діяльності.

Успішність професійного самовизначення старшокласників залежить від сформованості їх ціннісної орієнтації, життєвих ідеалів у професійній сфері. У кожній сфері професійної діяльності можна з'ясувати особистісні ідеали з метою допомогти молоді утвердитися на власному життєвому і професійному шляху [4, с. 292].

Безперечно є старшокласники зі своїми уподобаннями щодо певної професії, і така робота в школі особливо не змінить їхнього рішення. На декого з них подібна профорієнтаційна робота не матиме особливого впливу ще й через те, що пріоритетним для себе сучасний середньостатистичний підліток ставить високооплачувану професію, не звертаючи особливої уваги на власні вміння, таланти і т.д. У такому випадку рекомендуємо цитувати учням слова Кетрін Уайтхорн: "Ось краща порада, яку можна дати юнацтву: "Знайди що-небудь, що тобі подобається робити, а потім знайди когось, хто буде тобі за це платити".

Список використаної літератури

1. Міненко В. Профорієнтація молоді як механізм формування свідомого професійного вибору / В. Міненко. – Публічне управління: теорія та практика (збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління). – 2012. – №1 (9). – С. 118-122.

2. Профорієнтаційна робота в школі (методичні рекомендації класному керівнику, вчителю-предметнику, бібліотекарю, соціальному педагогу, шкільному психологу, медичним працівникам): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://festival.1september.ru/articles/412720>.

3. Спиця-Оріщенко Н. Н. Вікові особливості професійного самовизначення в молоді / Н. Н. Спиця-Оріщенко: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P2.

4. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид, стереотип. – К. : Академвидав, 2009. – С. 289-293.